

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РЕСУРСОМ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Анотація. В епоху соціально-економічних перетворень, які переживає Україна, наукова оцінка багатьох життєво важливих процесів та обґрунтоване визначення шляхів незалежного розвитку цих процесів і прогнозування їхніх наслідків неможливе без пошуку визначення дослідженого та усвідомленого управління найвпливовішим чинником інноваційного ресурсу, що визначає як позитивізм, так і динаміку необхідних сьогоднішній Україні змін. Такі основні чинники управління інноваційними ресурсами визначатимуть майбутні місце і роль української держави та її народу в тій міжнародній спільноті, яка сьогодні формується, трансформується і реформується в умовах глобалізації.

Ключові слова: інновації, інноваційна активність, інноваційні ресурси, «життєвий цикл».

Вступ. Державне регулювання інноваційним ресурсом – це безліч інструментів, за допомогою яких держава встановлює правила для інтелектуальної еліти, наукових і науково-дослідних установ для фінансування й забезпечення необхідних умов через закони, формальні і неформальні розпорядження та допоміжні правила, що встановлюються державою, а також недержавними організаціями або організаціями саморегулювання, яким держава делегувала регуляторні повноваження; це набір виражених, здійснюваних державними структурами заходів, спрямованих на контроль і стимулювання новаторів для досягнення відповідного результату [6, с. 36].

Постановка завдання. Визначити роль інноваційного ресурсу як соціально-економічної категорії.

Викладення результатів. Інновації – один із напрямів стратегічного управління, що здійснюється на вищому рівні державою. Мета такого управління – визначення основних напрямів розвитку науково-технічної та виробничої функцій держави. Інновації – це сукупність визначених організаційно-економічних методів і форм управління всіма стадіями і видами науково-технічної та виробничої діяльності з максимальною ефективністю. Розглянемо інновації з огляду походження. *Innovation* (анг.) – утворено з двох слів: латинського «новація» (новизна, нововведення) і англійського префікса *in-*, що означає «в», «введення». Отже, в перекладі з англійської «інновація» означає «введення нового» або «відновлення, створення нового».

З огляду на викладене, інноваційний процес – це новація, а її впровадження в господарську діяльність народного господарства України визначається як нововведення, тобто з моменту прийняття до його поширення новація набуває нової якості й стає інновацією. Отже, управління інноваційним ресурсом – це один зі стратегічних напрямів державного регулювання економічного розвитку держави.

Економічна категорія «інновація» означає управління нововведенням, тобто результат діяльності зі створення нового продукту, нової технології, нових методів та стилів управління. Сьогодні, на початку XXI століття, стратегічного значення набуває механізм управління створенням і впровадженням інновацій у господарський ринок. Інноваційне управління стосується всіх сфер господарської діяльності. Основна характеристика сучасності інновація торкається всіх сфер більше, ніж будь-коли в попередні епохи, адже в усьому світі єдиним постійним фактором успіху є зміни, тобто нововведення. Тому завдання держави – використати такі зміни як ресурс і ефективно управля-

ти ним, постійно застосовуючи нові методи і механізми для ефективного управління інноваційними ресурсами.

Особливо важлива характерна риса сучасності – інтенсивне зростання інноваційної активності на міжнародному рівні: збільшуються державні витрати на науково-дослідні розробки, змінюються системи освіти і професійної підготовки спеціалістів, створюються нові наукоємні галузі виробництва; формуються національні інноваційні системи, напрацьовуються методи управління ними. Україна в цьому значно відстає. З огляду на викладене, видно, що інноваційні процеси охоплюють усі зміни, що відбуваються внаслідок людської діяльності, що, у свою чергу, свідчить: чим вищий рівень розвитку освіти в державі, тим краще держава розвивається і досягає науково-технічного прогресу. Тому управління інноваціями – це та рушійна сила, яка може вивести державу на новий економічний рівень добробуту і процвітання суспільства [3, с. 79].

У ринкових умовах розвитку економіки України інновації охоплюють усю економіку, включаючи продуктивні сили (засоби виробництва, інтелектуальні ресурси) і виробничі відносини (форми і методи управління, поділу, спеціалізації, кооперації праці). Діяльність народного господарства пов'язана з науково-технічним процесом і значно залежить від інвестування в нововведення, у створення методів, механізмів і стилів управління інноваційними ресурсами України [8, с. 4].

Управління інноваційними ресурсами потребує послідовного тривалого характеру зі створення й реалізації інноваційних продуктів за участі проектних інститутів наукових та науково-дослідних центрів у масштабах держави. Таким чином, стратегії розвитку й управління інноваційними ресурсами дадуть можливість сформувати інноваційне мислення суспільства й одержати всебічну підтримку не тільки з боку держави, а й її громадськості. Такої філософії управління можна досягти через високий рівень ефективності в умовах швидких змін, особливо технологічних, коли рівень передбачуваності дуже незначний. Управління інноваційним ресурсом специфічне і має свої особливості, такі як виконання господарюючими об'єктами наукоємних робіт із випуску продукції, що зможе відповідати вимогам ринку і споживачів. Державні механізми управління інноваційними ресурсами – головна передумова суттєвих радикальних змін у сфері господарського, політичного і взагалі суспільного життя громадян України [10, с. 148].

Управління інноваційними ресурсами виконує держава, яка напрацьовує, постійно змінюючи, методи адаптації до нових умов господарювання, до постійних змін, що відбуваються в навколишньому середовищі, для досягнення ними економічного зростання через сканування механізму управління інноваційними процесами. Важливе завдання – формування знань та вмінь розуміти, аналізувати й управляти інноваційним ресурсом, який дасть можливість забезпечити життєдіяльність і економічний розвиток в умовах жорсткої конкуренції. Дуже важлива складова – врахування особливостей управління інтелектуальними ресурсами.

У сфері інноваційної діяльності використовується таке поняття, як «життєвий цикл», що, у свою чергу, означає стабільність процесу, єдність його початку і кінця. Тобто життєвий цикл – це зародження ідей щодо її розробки, створення, поширення, використання та утилізації (кінець життєвого циклу). Весь цей період повинен пройти стадії державного узгодження ідеї, проекту, продукту, механізми просування продукту на споживчі ринки. Для виконання повного завершального циклу потрібні методи, механізми забезпечення створення інноваційного ресурсу, тому державне регулювання розвитком народного господарства – одне з найважливіших завдань [9, с. 27].

Управління інноваційними ресурсами – це система управління взаємодією інноваторів, інвесторів, товаровиробників, науково-дослідних інститутів, установ, що, у свою чергу, тісно повинно взаємодіяти з територіальними громадами, за забезпеченням роз-

винутої інфраструктури бути привабливим і тим самим підвищувати конкурентоспроможність. Управління ресурсами нововведень означає управління науковим і науково-технічним результатом інтелектуальної діяльності, тобто продуктом, який має авторські права і відповідно оформлені документи.

Розглядаючи процес постійного оновлення суспільства на черговому етапі людської цивілізації, що завжди ґрунтується на праці людей, значну частку сьгоднішніх трансфер-національних процесів слід розглядати в контексті пошуку і становлення нових процесів між традиційною трудовою діяльністю і творчою (креативною) діяльністю окремих особистостей чи їхніх груп зі установленням нових оцінок, критеріїв оцінювання їхніх інтелектуальних продуктів, нового управлінського механізму з відтворення цих особистих груп, які у своїй державі створюватимуть нові інноваційні продукти, задовольняючи потреби ринку, суспільства, здатні зробити новий «прорив» зі створення нових технологій, що, у свою чергу, може вивести Україну на вищий ступінь розвитку.

Державне управління через механізми стимулюючої функції повинно сприяти розвитку соціальних і господарських систем, визначати й підтримувати, стимулювати приналежних до цих систем людей. Неможливо заперечувати той факт, що в сучасному економічному розвитку основну роль починають відігравати знання, інформація й інтелект, який дасть можливість через відповідний механізм дослідити і віднайти такі шляхи переходу від звичайної трудової діяльності до творчої активності. Створюється інформаційне суспільство, або суспільство з інформаційного економічного, соціального розвитку, в якому виробляються і споживаються матеріальні блага, знання та інформація, що вимагає зміни традиційних підходів до керівництва трудовими процесами на інноваційні підходи, тобто до зміни державного регулювання, з огляду творчої праці, яке стимулюватиме створення нового визначення держави на міжнародному рівні [2, с. 306].

Якраз такі характеристики так званого «постіндустріального» етапу розвитку людства сьогодні викликають підвищений інтерес не тільки в науковій еліті українців, а навіть і в пересічних громадян тих країн, які прагнуть знайти своє місце в новому світовому порядку динамічних змін. В Україні діє дуже багато громадських організацій, які також підкреслюють, що рух України в майбутнє потребує потужного інтелектуального забезпечення, з огляду держави, вона не підтримує такого потенціалу, який і є тим потужним інтелектуальним ресурсом, який би міг зробити науковий прорив у новітніх технологіях, продуктах, що вивели б державу на новий ступінь розвитку у світовому господарстві. З огляду на викладене, виникає думка, що негаразди діються в державі саме у сфері використання інноваційного ресурсу. Відсутні навички і знання у сфері державного управління цим видом ресурсів у всіх сферах життя українського суспільства і, в першу чергу, державних установах, де немає порозуміння. Україна, як і вся світова спільнота, формує нове інтелектуальне середовище, що трансформується в інноваційний ресурс, яким, звичайно, необхідно управляти на рівні держави через механізм нових методів, стилів для того, щоб такий ресурс як інтелект міг зайняти пріоритетні позиції в процесі соціально-економічних, духовно-політичних і культурних перетворень, що ще не набули ні повноти, ні оптимальності, ні практичного характеру [5, с. 11].

Держава повинна, на нашу думку, з людьми нової держави й оновленого суспільства по-новому розглядати методи і стилі управління. Усе це необхідно напрацьовувати через розвиток нових технологій для досягнення ефективного управління інноваційним ресурсом.

Тільки державний виражений підхід і розумне використання інтелектуального ресурсу можуть дати справжній інтелектуальний ресурс, який зможе забезпечити сильну

владу і добротну державу.

Сучасному українському соціуму потрібно сформувати інтелектуальну еліту, підштовхнути через механізми державного регулювання і забезпечити трансформацію інтелектуального ресурсу в інноваційний, що дасть можливість переходу держави на вищу і досконалішу орбіту розвитку.

Рис. 1. Графічна інтеграція двохкритеріальної моделі оцінювання трансформації інтелекту в інноваційний ресурс

За умов належного управління інтелектуальними ресурсами і трансформуванням їх в інноваційні ресурси можна досягти потрібного результату і зекономити на ресурсі. Використання інтелектуального капіталу, забезпечення належного управління дадуть можливість досягти позитивних результатів і підвищення відповідної ефективності, тобто відповідати відомій двохкритеріальній моделі Н. Друкера в координатах «результативність і ефективність» (effectiveness – efficiency) [4, с. 6], графічна інтерпретація якої наведена на рис. 1.

Висновки. Отже, економічні результати використання інтелектуальних ресурсів – капіталу означає перевищення ринкової капіталізації інтелектуальної власності над вартістю належних їм основних фондів, матеріальних і фінансових засобів у результаті належного використання ними сукупності власних інтелектуальних продуктів в умовах ринкового ціноутворення.

Таким чином, запропоновано ланцюжок послідовних перетворень інтелектуального ресурсу в інноваційний ресурс, у певні матеріальні результати, які можуть бути конкурентоспроможними. Товаром на ринку суспільного споживання досягти такого результату можна тільки завдяки належній реалізації державного управління інноваційними ресурсами.

Запропонований трансформаційний механізм повинен стати основою для його детального дослідження і формування обґрунтованих рекомендацій з удосконаленням процесу управління інтелектуальними ресурсами на різних етапах запропонованої наслідуваної трансформації.

Література

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» (Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2002. – № 36. – Ст. 266) (зі змінами, внесеними згідно із Законом № 380-IV (380-15) від 26.12.2002).
2. Врублевський В. К. Україна: інтелект нації на межі століття : кол. монографія / В. К. Врублевський. – К. : Інформаційно-видавничий центр «Інтелект», 2000. – 516 с.
3. Караванський О. В. Інтелектуальний потенціал України у національному вимірі / О. В. Караванський // Національна еліта та інтелектуальний потенціал України : міжнар. конф., 18–20 квіт. 1996 р. : тези доповіді. – Львів, 1996. – С. 79.
4. Степко М. Ф. Стан і перспективи підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері інтелектуальної власності / М. Ф. Степко // Проблеми підготовки фахівців з інтелектуальною власністю в Україні : Всеукр. наук.-практ. конф., 27–28 квіт. 2004 р. : тези доповіді. – Ін-т інтелектуальної власності і права, 2004. – С. 6–7.
5. Вовкачин С. Й. Теоретико-методологічні основи дослідження людського та інтелектуального капіталу в знаннєвомісткій економіці: концептуалізація понять / С. Й. Вовкачин, Л. К. Семів // Регіональна економіка. – 2007. – № 4. – С. 7–19.
6. Федулова Л. І. Концепція інтелектуального капіталу в системі економіки знань / Л. І. Федулова // Проблеми науки. – 2006. – № 3. – С. 34–38.
7. Чухно А. А. Інтелектуальний капітал: сутність, форми і закономірності розвитку / А. А. Чухно // Економіка України. – 2002. – № 11. – С. 48–55.
8. Прошак В. В. Інтелектуальний потенціал України в умовах ринкової трансформації економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємством» / Прошак В. В. – Львів, 2002. – 10 с.
9. Прошак В. В. Еволюція поглядів на інтелектуальний потенціал у світовій економічній думці / В. В. Прошак // Формування ринкової економіки в Україні : наук. зб. Львів. ун-ту. – Львів : Інтереко, 2000. – Вип. 6. – С. 23–32.
10. Петренко В. П. Управління процесами інтелектокористування в соціально-економічних системах : наук. монографія. – Івано-Франківськ : Нова зоря, 2006. – 352 с.; іл.

Summary. At the era of social and economic transformations which Ukraine is going through, the scientific estimation of the most important processes and grounded definition of the ways of the independent development of these processes and prognostication of their after-effects are impossible without search of definition, researched and deliberate management, which is the most important condition of innovation resource, which identifies positivism and dynamics of necessary changes for Ukraine.

Such main conditions of management of the innovation resources are defining the future role of Ukraine and its people in the international society, which is forming, transforming and reforming in the conditions of globalization.

Keywords: innovations, innovation activity, innovation resources, «life cycle».

Стаття надійшла до редакції 28.10.2009